

SAINT-PIERRE ABBÉ

AZ ÖRÖKBÉKE-TERVEZET RÖVID FOGLALATA (Részlet)

AZ ALAPSZERZŐDÉS EGYES CIKKELYEINEK BEMUTATÁSA,
AMELYEK EURÓPA BÉKÉJÉT A LEHETŐ LEGTARTÓSABBÁ TESZIK

ELSŐ CIKKELY

*A szerződés aláírásának indítékai
A belőle származó 9 előny*

■ A következő öt cikkelyt aláíró uralkodók között mostantól fogva Állandó Szövetség jött létre azért,

1. hogy az összes eljövendő századokra kölcsönösen teljes biztonságot teremtsenek egymás számára a kűlháborúk súlyos csapásai ellen;

2. hogy az összes eljövendő századokra kölcsönösen teljes biztonságot teremtsenek egymás számára a polgárháborúk súlyos csapásai ellen;

3. hogy az összes eljövendő századokra kölcsönösen teljes biztonságot teremtsenek egymás számára államaik épségének fennmaradására;

4. hogy a legyengülés időszakában kölcsönösen teljes biztonságot teremtsenek egymás számára afelől, hogy saját személyük és családjuk, a nemzetben belül fennálló rend szellemében, megmarad hatalma birtokában;

5. hogy hadügyi költségeik tetemes csökkentését kölcsönösen megvalósíthassák s mindazonáltal mégis növeljék saját biztonságukat;

6. hogy a folyamatos és biztonságos kereskedelemből származó évi haszon igen jelentékeny növekedését kölcsönösen elérhessék;

7. hogy kölcsönösen jóval könnyebben és rövidebb idő alatt érjék el államuk belső fejlődését, illetőleg viszonyainak javulását a törvények és rendeletek tökéletesítése folytán és számos nagyszerű intézmény hasznossága révén;

8. hogy jövőbeni vitás kérdéseik gyorsabb, veszélytelenebb és költségtől mentes elintézésében kölcsönös és teljes biztonságot teremtsenek egymás számára;

9. hogy jövőbeni szerződéseik és kölcsönös ígéreteik gyors és pontos végrehajtásában kölcsönös és teljes biztonságot teremtsenek egymás számára.

A szerződő felek száma a társulás tartósságának első szükséges eszköze.

E Szövetség létrehozásának megkönnyítése végett pedig megegyeznek abban, hogy kiindulópontnak a jelenlegi birtoklást és a legutóbbi szerződések végrehajtását tekintik; és kölcsönös kezességet vállalva ígéretet tesznek egymásnak arra vonatkozóan, hogy az ezen alapszerződést aláíró minden egyes uralkodó, mind maga, mind pedig családja örökre megmarad *jelenlegi* területei és jogai birtokában.

Megegyeznek abban, hogy a legutóbbi szerződéseket, a münsteri szerződést¹ és az azutániakat is beleértve, végrehajtják, s abban, hogy Eu-

rópa államainak közös biztonsága érdekében formailag és tartalmilag betartják az utrechti békeszerződésben foglalt lemondásokat, melyek Franciaország és Spanyolország koronáinak egyazon uralkodó fején való egyesülését hivatottak megakadályozni.²

Avégett, hogy a Nagyszövetséget kiterjesszék és megerősítsék s ezáltal szilárdabbá tegyék, a Nagy Szerződő Felek megegyeznek abban, hogy valamennyi keresztény uralkodót felszólítják: aláírásával csatlakozzék ehhez az alapvető szerződéshez.

MAGYARÁZAT

A szerződő felek száma – a társulás tartósságának első szükséges eszköze

1. E cikkely az Általános és Állandó Szövetség kilenc fontosabb eredményét tartalmazza, melyek az összes keresztény fejedelem javára szolgálnak; ezek a jövőbeni eredmények a javasolt szerződés jelenlegi indokai s egyúttal olyan biztosabb és végtelenül előnyösebb egyenértékei, amelyekhez nemcsak kisebb, de igen költséges és igen kockázatos igények helyett jutnak.

2. A fejedelmeket a Nagyszövetség létrehozására készítő okokon kívül e cikkelyben az is látható, hogy a Szerződés alapja *a jelenlegi birtokviszonyok alapján történő megegyezés, továbbá a legutóbbi szerződések végrehajtása.*

3. Látható továbbá, hogy mivel a jelenlegi birtokviszonyok és a legutóbbi szerződések végrehajtása kiindulópontként szerepel, kölcsönös lemondást eredményez az egymással szembeni igényekről; ezek elvesztik jelenlegi jogosultságukat, melyet a legutóbbi szerződések biztosítottak nekik; ez igények ugyanis arra irányultak, hogy a Nagyszövetség uralkodóit jelenlegi területeikre és jogaikra korlátozzák. Ezért a lemondásért előnyös kárpótlást jelent az a kilenc egyenérték, vagyis az a kilenc tetemes előny, amely éppúgy következik a háború lehetőségének kizárásából, mint a kereskedelem és béke folyamatosságából. Ezek az előnyök részletesebb kifejtést nyernek a következő három javaslat indoklása során.

4. Ebből a szakaszból kiviláglik az is, hogy a Szövetség szilárdságának az első eszköze a Nagyszövetséget alkotó uralkodók számának minél hatásosabb növelése; elsősorban, hogy a Szövetség erősebb legyen bármelyik uralkodónál, sőt több uralkodónál is, akik esetleg akadályozni akarnák békés terveiben; másodsorban, hogy a szövetségesek száma elegendő legyen egy száz tagnál népesebb Állandó Bírótság vagy Törvényszék létrehozásához, amely a jövőbeni nézeteltérések háború nélküli megoldását biztosítja majd.

MÁSODIK CIKKELY

A Szövetségesek hozzájárulása – a Szövetség tartósságának második eszköze

Valamennyi szövetséges jelenlegi jövedelmének és államfenntartási költségeinek arányában járul hozzá a Nagyszövetség közös kiadásaihoz és anyagi biztonságához.

Ezt a hozzájárulást a szövetségeseknek az Állandó Közgyűlés székhelyén tartózkodó teljhatalmú megbízottai szabják meg, egyszerű szótöbbséggel az *előzetes*, és háromnegyedes arányú szótöbbséggel a *végleges* döntés esetében.

1. A második cikkely a Szövetség és a béke szilárdságának második feltétele, mert a tagok naponkénti arányos és állandó hozzájárulása tulajdonképpen Európa politikai testének állandó és naponkénti tápláléka.

2. E hozzájárulásnak egyenes arányban kell állnia minden nemzet alattvalóinak jövedelmével; s mivel egyes nemzeteknek nagyobb államadósságaik vannak, mint a többieknek, az elosztók tekintettel lesznek erre. Németországban a Német Birodalmi Rend szövetségeseinek hozzájárulását *Mois Romaine*-nek nevezik,³ az Európai Rend nagy szövetségeseinek hozzájárulását *Mois Europeins*-nek fogják nevezni.

HARMADIK CIKKELY

*Állandó bírászkodás – a Szövetség tartósságának
harmadik szükséges eszköze*

A Nagyszövetségesek, abból a célból, hogy véget vethessenek jelenlegi és jövőbeni nézeteltéréseiknek, lemondtak és mindörökre lemondanak mind saját maguk, mind örököseik nevében a fegyverhasználatról, és megegyeznek abban, hogy ezentúl az Állandó Közgyűlés székhelyén a többi szövetséges által végzett békéltetés útját választják. Arra az esetre, ha ezt a közvetítést nem koronázná siker, megegyeznek abban, hogy alávetik magukat a többi szövetséges teljhatalmú megbízottai döntésének, akik az Állandó Közgyűlésen először egyszerű szótöbbséggel, később, az ideiglenes döntés után 5 évvel, háromnegyedes szótöbbséggel döntenek.

MAGYARÁZAT

1. E harmadik cikkely a Nagyszövetség oszthatatlanságának harmadik elengedhetetlen feltétele, s ez abban áll, hogy a közvetítés vagy döntőbíráskodás, mindenik fél fennmaradását és oltalmát biztosító üdvös útja, mindig előnyben részesüljön a mindent megrendítő és mindent romba döntő háború ártalmas útjával szemben.

2. Könnyű megérteni, hogy a jelenlegi birtokviszonyok és a legutóbbi szerződések végrehajtásának biztos és megváltoztathatatlan elve alapján a jövőbeni véleménykülönbségek csak egészen kevésbé lesznek fontosak, mert minden tulajdon, bármilyen kevésbé jelentős is, mindig nyilvánvaló és tényleges, vagy belefoglaltatott a legutóbbi szerződésekbe.

3. A határ menti városkákkal, a kereskedők nehézségeivel kapcsolatos nézeteltérések nem bírnak jelentőséggel, sőt minthogy az uralkodóknak az az érdeke, hogy rendezzék ezeket, mindenki biztos lehet afelől, hogy a bírák sohasem vagy nagyon kevésbé fognak eltávolodni a méltányosságtól, még az ideiglenes döntésekben is; s ez a biztonság minden ésszerűen gondolkodó embert megnyugtat, mert minden fontos ügy megoldást nyer, s a még megoldatlan kérdések rendezése sem lesz nagyon méltánytalan, sőt az elmarasztalt fél számára előnyösebb döntésben is reménykedhet, melyet öt év múlva hoznak majd, a végleges bírászkodás alkalmával.

4. Az uralkodók között a jövőben nem lesznek rendezésre váró fontosabb kérdések, csupán az uralkodói trónok közeli és távoli jövőbeni öröklése; ám a szövetségesek jóval az öröklések esedékessége előtt megtárgyalják és szabályozzák e szakasz különböző eseteit: 1. a társadalom általános érdekeinek megfelelően; 2. a nemzet érdekeinek megfelelően; 3. a szóban forgó családok érdekeinek és jogainak megfelelően.

5. A vitás kérdések rendezésekor a szövetségesek a *Salus populi suprema lex esto* szellemében járnak el, a nép és az állam üdve a legfőbb törvény; legfontosabb alapelvük a Nagyszövetség nyugalma és biztonsága.

E biztonság pedig megköveteli: 1. hogy a szavazati joggal rendelkező tagok számát ne csökkentsék; 2. hogy ne növeljék a már elégséges hatalommal rendelkező uralkodó területeit.

NEGYEDIK CIKKELY

A szerződéshez szöveges hatalom megbüntetése – a Szövetség tartósságának negyedik eszköze

Ha a Nagyszövetség valamely tagja megtagadná a Nagyszövetség rendelkezéseinek és döntéseinek végrehajtását, ha azokkal ellentétes szerződéseket szándékozna kötni, háborúra készülődne, a Nagyszövetség felfegyverkezne és támadólag lépne fel vele szemben mindaddig, míg az említett rendelkezéseket és döntéseket végre nem hajtotta, vagy biztosítékot nem nyújtott a szövetségeseknek arra, hogy megtéríti az ellenségeskedések okozta károkat, valamint a Nagyszövetség megbízottai által felbecsült háborús költségeket is.

MAGYARÁZAT

1. A negyedik cikkely a Nagyszövetség oszthatatlanságának negyedik, feltétlenül szükséges eszközét tartalmazza; ez pedig abban áll, hogy kellő módon és könyörtelenül meg kell büntetni azt az utódot, illetve szövetségest, aki tekintetbe nem véve mindazokat az óriási előnyöket, amelyeket az európai rendtartás jelenleg biztosít számára, annyira meggondolatlan lenne, hogy a Szövetség megsemmisítésére törekednék; mert akik ismerik saját valódi érdekeiket a bölcs fejedelmeknek, nincs szükségük fenyegetőzésekre ahhoz, hogy szoros egységben éljenek egymással; felismert érdekeik amúgy is szorossá teszik egységüket, de a saját érdekeiket fel nem ismerő meggondolatlan uralkodónak arra van szüksége, hogy az üdvös félelem gyermekként vezesse valódi érdekeinek felismerése, tehát a társulás fenntartása felé.

2. Minden társadalmat tulajdonképpen két alapvető kötelék tart fenn, az első és kevésbé erős kötelék a saját javainak gyarapítására irányuló vágy vagy ennek reménye; a második és erősebb kötelék a javak csökkenésétől, a bajok súlyosbodásától való félelem. Gyakran előfordul, hogy a fiatalok, a felületesen gondolkodók, a futó szenvedélyek rabjai figyelem és tapasztalat híján nem ismerik a társadalom által létrehozott jólét mértékét, bármily számottevő legyen is az; így aztán nem eléggé érdekeltek a társadalom fenntartásában, arra van szükségük, hogy – mint a gyermekek – tartsanak biztos, közeli és megfelelően súlyos büntetéstől, amely bárkit utolér, aki e társadalom alapvető törvényei ellen vét.

ÖTÖDIK CIKKELY

Szótöbbséggel hozott döntések – a Szövetség tartósságának ötödik szükséges eszköze

A szövetségeseg megegyeznek abban, hogy a teljhatalmú megbízottak az Állandó Közgyűlésen az ideiglenes döntéseket egyszerű szótöbbséggel, a végleges döntéseket pedig háromnegyedes szótöbbséggel fogják meghozni az összes olyan fontosnak és szükségesnek ítélt intézkedésben, melyek

a Nagyszövetség megszilárdítását célozzák, biztonságot és minden lehetséges előnyt biztosítanak annak; változtatni azonban ezen az öt alapvető cikkelyen kizárólag valamennyi szövetséges egyhangú hozzájárulásával lehet.⁴

MAGYARÁZAT

1. Nyilvánvalóan sok fontos cikkely szabályozására kerül még sor, mind a Nagyszövetség tartóssága és biztonsága, mind pedig a szövetségesek közös érdekeinek céljából; ám mindezeket könnyen elvégezhetik a megfelelő utasításokkal rendelkező teljhatalmú megbízottak az Állandó Közgyűlésen.

Rendezni kell majd például azt, hogy kik azok az uralkodók, akiknek teljes szavazati joguk van, s kik azok, akiknek a részleges jogok összességéből adódó szavazati joguk van arra, hogy egy-egy évre sorra egymás után teljhatalmúak lehessenek, több-kevesebb ideig, államaik jövedelmétől függően.⁵

Hasonlóképpen ki kell majd jelölni a Béke, avagy a Közgyűlés városát, legalábbis ideiglenesen.

Törvényt kell hozni az országok egy és ugyanazon uralkodó személyében való egyesítése ellen, amint ezt a francia és spanyol korona esetében történt;⁶ megegyezni abban, hogy két teljes szavazati joggal rendelkező országot ne bitorolhasson ugyanaz az uralkodó, s abban, hogy országot kizárólag részleges szavazati joggal rendelkező uralkodók örökölhessenek.

Egy rendkívüli fontosságú megjegyzést kell itt tennünk, mégpedig azt, hogy mindaz, ami egyszerű szótöbbséggel ideiglenesen s háromnegyedes szótöbbséggel véglegesen eldönthető, nem tekinthető áthághatatlan akadálnak: ez a megjegyzés rengeteg olvasóban a megegyezések nehézségeivel kapcsolatosan fölmerülő kételyt hárít el.

2. Az Alapszerződés cikkelyeit illetően az a követelmény, hogy valamennyi szövetséges legyen biztos afelől: beleegyezése nélkül semmilyen változtatás nem eszközölhető; hogy jelenlegi területei teljes egészükben mindig az ő és utódai birtokában maradnak, s mindenről egy mindenható és halhatatlan társulás gondoskodik.

3. A megegyezés első lépéseinek megkönnyítése érdekében nagyon fontos az egyes cikkelyek számának lényeges csökkentése, mert minden megegyezésben az első lépést a legnehezebb megtenni; és midőn a kedvező megegyezés felé vezető első lépést megtették, a feleknek természetesen érdekükben áll a megegyezés – az ideiglenes döntés esetén egyszerű szótöbbséggel – mindenben, ami a társadalom számára a lehető legtöbb előnyt biztosítja.

Ez tehát a tartós és örök békét biztosító öt alapcikkely. Márpedig az eddigi megállapítások alapján bizonyos, hogy amíg az uralkodók nagy többsége alá nem írja ezeket, vagy alá nem ír bizonyos, ezekkel azonos értékű cikkelyeket, nagy hiba volna arra számítani, hogy hosszú ideig sem polgárháborúk, sem pedig külföldi háborúk nem lesznek Európában. (Ez volt az első bebizonyítandó indítványom.)

(Forrás: Abbé de Saint-Pierre: *Az örökbéke-tervezet rövid foglalata*. Ford. Cseke Gál Anna. Kriterion Kiadó, Buk., 1979.)

■ JEGYZETEK

1. Saint-Pierre következetesen így említi a vesztfáliai békét (1648).

2. A spanyol örökösödési háborút (1701–1714) Anglia, Hollandia, Ausztria, Poroszország és a Német-római Birodalom, sőt két spanyol tartomány, Katalónia és Aragónia is XIV. Lajos és 1700-ban a spa-

nyolc trónra ültetett unokája, V. Fülöp ellen folytatták, Franciaország hatalmi túlsúlyának a megakadályozása, valamint Franciaország és Spanyolország esetleges későbbi egyesülésének megelőzése céljából. A franciák, súlyos vereségeik után, 1713-ban kénytelenek voltak megkötni az utrechti békét, melynek legfőbb feltétele az volt, hogy Spanyolország és Franciaország sohasem egyesülhet egy uralkodó alatt.

3. A Német-római Birodalomban 962–1806 között a szövetkezett fejedelmek hozzájárulása a birodalom költségeihez.

4. Saint-Pierre tervezetében az Állandó Közgyűlés egyszerű szótöbbséggel hozott ideiglenes döntése nyilvánvalóan az eljárás meggyorsítását, a határozathozatal megkönnyítését szolgálja. Ugyanezt a célt szolgálja az ENSZ Alapokmányában a Biztonsági Tanácsban alkalmazott szavazási eljárás, amely a béke és biztonság fenntartása érdekében szükséges gyors és hatásos fellépés céljából a 11 tag közül 7 igenlő szavazatot írja elő, s mint köztudomású, a 7 igenlő szavazat magában kell hogy foglalja a Biztonsági Tanács öt állandó tagjának (Egyesült Államok, Franciaország, Kínai Népköztársaság, Nagy-Britannia és Észak-Írország Egyesült Királysága és a Szovjetunió) igenlő szavazatát. Eljárási kérdésekben a Biztonsági Tanács határozatait 7 tag igenlő szavazatával (tehát kb. Kétharmados többséggel) hozza (27 cikk). Az ENSZ Közgyűlése fontos kérdésekben a jelen levő és szavazó tagok kétharmados többségével, egyes kérdésekben egyszerű többséggel határoz (18. cikk). Amint látható, az ENSZ szavazási eljárása is ismeri a Saint-Pierre javasolta egyhangú szavazat követelményét, de nem a Közgyűlés keretében, amelyet megbénítana, hanem a Biztonsági Tanács döntő fontosságú határozatait esetében, de itt is beágyazva a hét igenlő szavazathoz fűzött azon feltételébe, hogy benne kell foglalnia az öt állandó tag szavazatának is (vétőjog). Az ENSZ szavazási eljárása nem ismeri az *ideiglenes* és a *végleges* határozat kettős lehetőségét, amely kétségtelenül megnehezítené az ENSZ döntéseinek hatékonyságát, viszont tanulságos bizonyossága Saint-Pierre óvatosságának és tapintatának, amellyel öt-éves „próbaidőt”, „gondolkodási időt” iktat be az ideiglenes és a végleges döntés közé.

5. Saint-Pierre-t ebben a megfontolásában ugyanaz a szempont vezeti, mint az ENSZ alapokmány megalkotóit a döntő és sürgős határozatoknak a Biztonsági Tanács elé való utalásában: védekezés a szavazatok szétforgácsolódása ellen.

6. Utalás az utrechti békére.

